

diológusa Makrinát mutatja a halálos ágyán, miközben Gergellyel beszélget. Makrina maga a megtestesült nyugalom Gergely zaklatott érzelmi állapotához képest, és egy sor érvet sorol fel a lélek halhatatlanságával kapcsolatban. Ez a platonista pszichológia frissítése keresztény használatra. Fontos-e egyáltalán Makrina neve Gergely számára nővére ábrázolásakor? Ha igen, akkor csak annyira fontos, amennyiben Makrina meghaladja nemét. Az utóbbi racionalizmusa szemrehányást jelent Gergelynek határozatlanságáért, és annál hathatósabb, mivel az ókorban a nőket rendkívül érzelmi lényeknek gondolták. Néhány értelmezés azt sejteti, hogy Gergely ábrázolása férfias vonásokkal ruházza fel Makrinát. Jelen cikk szerzője azonban inkább arra hajlik, hogy Verna Harrissonnal és Hans Boersmával értsen egyet; ezek a tudósok mindketten azt sugallták, hogy Gergely szerint az embernek törekednie kell a társadalmi nem teljes meghaladására, és ezáltal még inkább Istenszerűvé válnia. Ez a pont köszön vissza a lélekről szóló érvek sűrűjében, amely a diológus nagy részét kitölti. Halhatatlanságunkat Makrina számára mindenekfelett Istenhez való hasonlatosságunk bizonyítja, amely a lélek tiszta racionalitásában és a testhez képest való felsőbbrendűségében nyilvánul meg. Továbbá Makrina és Gergely számára a test és nem az anyagtalan racionális lélek szintjén van, hogy az embereknek nemmel rendelkeznek. Mint ahogy Gergely egy másik művében állítja, Isten Maga igazából nem „hímnemű”, mivel testnélkülisége azt jelenti, hogy Ő se nem férfi, se nem nő. Dióhéjban, a férfiak és a nők egyaránt képesek a racionális érvelésre, mert mindkét nem halhatatlan lélekkel rendelkezik. Természetesen ezzel nem jelenti azt, hogy Gergely Makrináról szóló párbeszéde modern értelemben vett feminista munka lenne. Ugyanakkor arra mutat rá, hogy az általunk tanulmányozott ókori férfi gondolkodók képesek voltak nőkkel filozófiai eszmecserére, mind átvitt értelemben, felfedezvén a társadalmi nemet a filozófia többi részéhez való viszonylatában, mind a szó szoros értelmében, megértvén, hogy az életükben jelen lévő nők talán taníthatnak nekik valamit.

*Peter Adamson a Ludwig Maximilians Egyetem későantik és arab filozófia professzora. Ő a *Philosophy in the Islamic World* ('Az iszlám világ filozófiája') című könyv és a *History of Philosophy Without Any Gaps* ('Hézagmentes filozófiatörténet') filozófiai podcast szerzője.*

*Ez a cikk a *New Statesman* és Aaron James Wendland közti együttműködésként megjelenő *Agora-sorozat* része. Aaron James Wendland adjunktus a Moszkvai Gazdasági Főiskola filozófia-tanszékén.*

(New Statesman)

Silke Mertins

Egon Krenz ex-kelelnémet vezető:
„Nem akartam szemét alak lenni”

Egon Krenz 47 napig volt az NDK utolsó államfője, később börtönben ült. Ma könyveket ír, és azt magyarázza volt elvtársainak, hogy miképpen lehetett volna megmenteni az NDK-t.

Egon Krenz túl korán érkezik. Ezen a júliusi napon már a rendezvény kezdete előtt húsz perccel belép az NDK utolsó államfője a „Russisches Haus” ('Orosz Ház') kulturális központba. Az épületet még a berlini fal leomlása előtt építették, és ma kissé idejémtúlnak hat az elegáns Friedrichstrassén Berlin-Mittében. Ahogy maga Egon Krenz is. A nagyteremben azonban, ahol a nyolcvankét esztendő Krenz *Wie und die Russen* ('Mi és az oroszok') című könyvét bemutatja, mintha megállt volna az idő. Úgy tűnik, mintha a régi Német Szocialista Egységpárt (Sozialistische Einheitspartei Deutschlands, SED)² vezetőinek osztálytalálkozására jöttünk volna. Krenz alig tud eljutni az emelvényig a kézfogások, vállon

2 A Német Szocialista Egységpárt (NSZEP) 1946-ban alakult meg Németország szovjet megszállási övezetében, majd az 1949-ben megalakult pártállami Német Demokratikus Köztársaság állampártja, politikai vezető ereje volt 1989-ig.

veretéseket, fényképekhez pózolás közepette, és úgy ragyog, mint egy ifjúszocialista a munka ünnepén. A tömegben való megmártózás azért is jót tesz Krenznek, mert a kapitalizmus valójában létező világában teljesen félreértettek, sőt mellőzöttek érzi magát. A jelenlévő elvtársak azonban értik őt. Már akkor elkezdnek tapsolni, amikor az elején kijelenti, hogy „a Szovjetunió barátsága nélkül nem éltük volna meg az NDK negyven évét.” Az utcán levőkkel szemben a teremben lévők közül sokan ezt tényleg sajnálták volna, mindenekelőtt Krenz, az az ember, aki a legvégső napokban még megkísérelte, hogy megmentse az összeomlani készülő Német Demokratikus Köztársaságot.

Alapvetően hősnek látja magát

Krenz, az Államtanács elnöke és az NSZEP főtitkára egyike az utolsó mohikánoknak az NDK politikai bizottságából. Ő volt az, aki harminc évvel ezelőtt kitzasztotta Honeckert a hatalomból, és a rendszer elleni ún. „hétfői tüntetésekről” készült képek áradatára – a tulajdonképpen elhibázott – határnyitással válaszolt. Frissen megjelent könyvében látszólag a ma igen feszült német–orosz viszonyt bírálja, és a Kremlllel kapcsolatos tapasztalataira tekint vissza. A könyv azonban sokkal inkább azt szolgálja, hogy őt, Egon Krenzt kellő megvilágításba állítsa, végül akként láttassa, aminek ő hiszi magát: alapvetően hősnek. Ugyanis a szerző saját érdemének tudja be, hogy a fordulat vérontás nélkül történt. 1989 őszén Krenz még egész fiatal volt, csak 52 éves; a természetes ember sötét göndör haja kezdett őszbe vegyülni; akkoriban már tizenhat éve tartozott a központi bizottság soraiba, és hat éve volt az NDK hatalmi központjának, a politikai bizottságnak a tagja.

Egy élet a szocializmusban

1947 Egon Krenz tízévesen a kommunista „Szabad Német Ifjúság” („Freie Deutsche Jugend”, FDJ) gyűléseire jár, mint ahogy mondja: „mert tetszettek a viták”. Párt- és állami karriert futott be, 1984-ben ő lesz Honecker mögött a második ember az NDK-ban.

1989 Október 18-ától december 3-áig Krenz 47 napon keresztül az NDK államfője. Krenz használja elsőként beiktatási beszédében a fordulat fogalmát.

1997 A belnémet határon történt agyonlövetések miatt Krenzt hat és fél év szabadságvesztésre ítélik. Büntetését 2000-ben kezdi meg, és mindössze négy év után elengedik.

2007 Egon Krenznek 70. születésnapjára Dierhagenben [jelenlegi lakóhelyén] az óvodások szerenádot adnak a vezetőóvónővel, aki már az NDK-s időkben is az óvoda élén állt. Később néhány szülő tiltakozik a gyerekeik szerepeltetése ellen.

Krenzt számtalan fényképen látni Honecker társaságában, és sokáig annak örököséként tartották számon. Azonban Honecker minél tovább utasította el a tüntetéseket azokat „ellenforradalomnak” tekintve, és ült tétlenül, annál nagyobb lett a veszély, hogy a tiltakozások mindent magukkal sodornak, még a politikai rendszert is. „Voltaképpen nem voltam felforgató, de valamilyen átalakulást akartam” – mondta Krenz nemrégiben egy interjújában. Állítólag nagyon nehezeére esett megtennie azt a lépést, hogy támogatókat gyűjtsön Honecker eltávolításához, és az államtanács régóta szolgáló elnökének leváltásához. „Nem akartam szemét alak lenni.” De aztán mégis az volt. Amikor pedig Krenz október 17-én végre beült Honecker után a bársonyszékbe, már ellenkezőjükkbe csaptak át az események. Krenz szeretett volna változtatni, csak aztán tartott egy a televízióban élőben közvetített beiktatási beszédet, amelyben szerepelt ugyan a „fordulat” szó, de egyébiránt úgy hangzott, mintha Honecker fogalmazta volna számára. Ez az idegesítő jelzés még saját pártbázisát is feldühítette. Bár erről nem beszélt aznap az orosz kulturális központban. Könyvbemutatóján a tőle jobbra ülő kiadónak a mikrofont kell tartania, egy bal oldalán lévő orosz írónak pedig az a dolga, hogy a felolvasott kéziratokat elvegye és rendben félretegye őket. Egy fontos nyugalmazott államférfi és segítői... Egyik se jut túl sokszor szóhoz. Krenznek magának is igen sok mondanivalója van. Mindenekelőtt

a következő: Az szerinte a Nyugat propaganda-hazugsága volt, hogy Lipcsében a hétfői tüntéseken orosz vagy más harckocsik álltak volna bevetésre készen a városon kívül. Az ellenkezője igaz: ő maga már november 3-án parancsot adott, hogy semmiképpen se lőjenek a demonstrálókra. A parancs másolata megtalálható a könyvben.

Harisnyaárus

Rendkívüli módon idegesítik azok a kérdések, amelyeket november 9-ével – a berlini fal lebontásának napjával – kapcsolatban tesznek fel neki. Krenz számára kicsinyességnek tűnik annak tudni akarása, hogy miként történt, hogy Günter Schabowski, a politikai bizottság tagja a sajtókonferencián – bizonyos értelemben munkahelyi balesetként, egy nem egyértelmű tervezet miatt – „haladéktalanul” megnyitotta a nyugati határt. „A legfontosabb azonban, hogy pezsgő folyt vér helyett!” – kiáltja dühösen a teremben ülők felé. „Féltem akkor éjszaka, és nem szeretném ezt még egyszer átélni – fújtat tovább. – Elég lett volna csak egy halott ezekben az indulatokkal túlfűtött időkben, hogy elszabaduljon a pokol!” De senki nem köszöni meg neki, Egon Krenznek, a sorsdöntő pillanatot befolyásoló embernek. Ehelyett 47 nap után menesztették, sőt később a falnál történt agyonlövésések miatt még bíróság elé is állították. Mindenesetre „még a börtönnél is rosszabb” volt számára, hogy saját párttársai kizárták.

Krenz a teljes jelentéktelenségbe hullott vissza; ezt a mai napig nem heverte ki. Egy egyedülálló anya fiaként – akinek apja elesett a háborúban – sikerült az állam csúcsára felküzdenie magát.

Először lakatosságot tanult, majd később tanárképzőre járt, és végül Moszkvában tanult. Oroszországot mindig is második hazájaként emlegette. Tudott oroszul beszélni a szovjet nagykövettel, akivel minden vasárnap este találkozott, vagy Mihail Gorbacsovval is, akit áruházzal vádolt. A fordulat után azonban nem kívánatos személlyé vált Egon Krenz. Már csak nyelvi és kulturális ismereteire volt szükség, hogy egy siegeni, ortopéd termékeket gyártó cég képviselőjeként védőharisnyákat és

protéziseket adjon el Oroszországba. Pankovi lakását kisajátították, ezért időközben elhunyt feleségével, Erikával egy alig negyven négyzetméteres kis házba költözött a Balti-tenger partján fekvő Dierhagenbe. Mind a mai napig ott él. Mindazonáltal, vagy éppen ezért, a szocializmusban való hite töretlen. Krenz tévedhetetlen. Mégiscsak meg kellett volna engednünk az embereknek, hogy utazzanak! Vagy a kínai utat kellett volna követni! „Végére is, a kínaiak 800 millió embert hoztak ki a szegénységből!” Az NDK vezetése természetesen követett el hibákat, sőt „bűnöket” is. De azt is megmutatta, hogy „lehetséges egy kizsákmányolásmentes társadalom” – tudjuk meg Krenztől. Úgy tűnik, nemcsak az Orosz Házban tetszik ez némelyeknek. Krenz frissen megjelent könyve már bestsellernek számít az Amazonnál. Csak nem egy új szocialista éra veszi kezdetét?

(*Neue Zürcher Zeitung*)

Vaszilij Vlaszov³

Az orvoslás tudományos megalapozottságot igényel

Tömegjelenségé váltak olyan diagnosztikai és kezelési módszerek, amelyek nem rendelkeznek bizonyított hatékonysággal

Egy barátom, akitől nem állnak messze a természettudományok, arra panaszkodott, hogy a hét folyamán anyját Novoszibirszkben Epstein⁴-féle homeopátiás módszerekkel akarták meggyógyítani, neki magának pedig influenzaszerű megbetegedésére a kórházi mellé még homeopátiás szereket próbáltak felírni. Ebben a tapasztalatban a lehető legjobban tükröződik a helyzet lényege, amely a tudományosan nem megalapozott orvosi gyakorlat körül kialakult az országban.

3 Vaszilij Viktorovics Vlaszov az orvostudományok doktora, a Moszkvai Gazdasági Főiskola (Nemzeti Kutatóegyetem) professzora.

4 Oleg Iljics Epstein (1962) orosz farmakológus és homeopata.